

GENERALITAT DE CATALUNYA

COMISSARIA DE RÀDIO-DIFUSIÓ

Emisores:

RÀDIO ASSOCIACIÓ DE CATALUNYA
RÀDIO BARCELONA

TARIFES DE PUBLICITAT. - N.º A-2

1 DESEMBRE 1936

Per a tota mena d'anuncis

Econòmica	General	Especial
7.30 a 9.-	13. a 13.40	13.45 a 14.45
12.- a 12.55	19.05 a 20.55	21.- a 22.-
16.- a 19.-	22.05 a 22.55	
23.- a 24.-	14.50 a 15.30	

15 PARÀULES

(Preus per cada paraula)

a) Anuncis en els intermedis de les emissions, a radiar en 30 dies.

	Econ.	Gen.	Esp.
De 1 a 119 paraules Ptas.	1.-	1.50	2.-
De 120 a 179 " "	0.90	1.20	1.50
De 180 a 299 " "	0.80	1.10	1.40
De 300 a 599 " "	0.70	1.-	1.30
De 600 a 899 " "	0.60	0.90	1.20
De 900 a 1499 " "	0.50	0.80	1.10
De 1500 a 2999 " "	0.40	0.70	1.-
De 3000 endavant.	0.30	0.60	0.90

b) Entre notícies de premsa (mínim 5 paraules) Ptas.

3. 3. 3.-

c) Per cada soroll breu (claxon, cornal, campana, gong, etcètera) abans o després de cada text.

10.- 10 10.-

Contractant la mateixa quantitat de paraules cada mes, durant dos mesos, es concedirà un 2% de descompte; durant tres mesos, 3%; quatre mesos, 4%; cinc mesos, 5%; i sis mesos, 6%.

Converses, informacions, notícies, nomenant solament la casa o el producte una vegada en començar i una en acabar, essent el text totalment de publicitat indirecta, amb 15 paraules màxim d'anunci.

	Econ.	Gen.	Esp.
Dos minuts diaris durant 30 dies Ptas.	450	500	650

Instal·lant el micròfon fora de l'estudi.

	Econ.	Gen.	Esp.
Cada 15 minuts o fraccions addicionals indivisibles de la mateixa durada Ptas.	200	300	350

En els ràdio-repartages fora de la població on està situada l'emissora, es carregaran apart les despeses de trasllat de personal i les conferències telefòniques.

	Econ.	Gen.	Esp.
Un quart d'hora Ptas.	100	175	250
Mitja hora	175	275	450

Els artistes i conjunts musicals que hagin d'actuar en

aquestes emissions, ho faran per compte de l'anunciant, a càrrec del qual seran també els drets d'autor, material, etc.

Els textos d'anunci a radiar en aquestes emissions seran, com a màxim, de 75 paraules per cada 15 minuts de concert.

	Econ.	Gen.	Esp.
Cada fracció de 5 minuts Ptas.	100	100	100

(màxim trenta minuts en una sola emissió).

Les despeses d'aquestes emissions seran per compte de l'anunciant.

Entitats culturals, exposicions, avisos, pèrdues d'objectes, anuncis de llibres, diaris, revistes, etc.

	Econ.	Gen.	Esp.
Textos de 75 paraules màxim Ptas.	5.-	7.50	10.-
Cada paraula més	0.30	0.40	0.50

(Prèvia aprovació de la Direcció Artística).

	Econ.	Gen.	Esp.
Cada cara de disc de 25 c.m. Ptas.	25	35	60
Més de 10 en 30 dies	20	25	50

Les paraules a radiar abans o després del disc, es comptaran al preu de la tarifa general.

Signant el mateix contracte, per un espai igual de temps i amb igual data de venciment, a cadascuna de les dues emissores, 5%.

• No s'accepten ordres d'anunci d'una durada superior a 6 mesos.

• Aquesta tarifa anul·la totes les anteriors.

• L'impost 5%, i timbres són a càrrec de l'agenciació.

• No serà vàlida cap ordre, que no sigui d'acord amb els preus d'aquesta tarifa, ni cap concessió verbal o promesa feta a l'anunciant, que no consti clarament en la comanda.

Les adreces completes es consideraran com una sola paraula, entenent-se com adreça el nom del carrer o plaça, el número de la casa i el pis. Les adreces telefòniques es consideraran com a dues paraules: una el mot «telèfon» i una altra el número. Les quantitats es comptaran a raó d'una paraula per cada cinc síl·labes. En els noms de les emans socials, seran comptades totes les paraules que els integren. Els "descomptes" es comptaran per paraules. (Exemple: "20% descompte" són quatre paraules: "vint per cent descompte").

• Les emissores poden rebre la radiació dels textos ordenats si les conveniències dels serveis d'emissions hi obliguen; podran també suspendre aquells textos que no siguin aprovats per la Comissaria de Radiodifusió.

La tecnologia radiofònica, que s'havia anat consolidant com un dels grans mitjans de comunicació durant els anys trenta, va rebre una forta empenta amb l'esclat de la Guerra Civil.

La tecnologia radiofònica al servei de la guerra

La ràdio s'havia consolidat com a mitjà de comunicació de masses arreu del món, en la dècada dels anys trenta. La tecnologia radiofònica havia millorat força, aquest coneixement tecnològic permetria augmentar l'eficàcia del missatge radiofònic i en conseqüència emprar totes les potenciabilitats de la radiodifusió. Les estacions emissores havien incrementat les seves potències i per tant les cobertures, a més, els aparells receptors proporcionaren una escolta deslligada dels antics auriculars i les pèrdues del senyal, tan característiques de la primera època es tornaren infreqüents per a aquells que podien gaudir dels millors aparells del mercat.

Fruit dels avenços tecnològics i de les preocupacions professionals el producte radiofònic va assolint uns estàndards de qualitat força important. En general, es pot parlar d'un millorament de la programació tant quantitatiu com qualitatiu. Les tècniques expressives s'han

adequat a les característiques específiques del mitjà i així s'està en condicions d'aprofitar els avantatges i superar les limitacions del canal. En justícia, doncs, ens trobem en l'època daurada de la radiodifusió.

A l'Estat espanyol la normativa democràtica, un cop ha caigut la dictadura del general Primo de Rivera, permet el desenvolupament de la ràdio informativa. A partir d'aquest moment, la informació estarà present com a argument central de la programació. Per il·lustrar aquesta afirmació sols esmentarem que "La Paraula" el primer diari parlat de Ràdio Barcelona, emès per primer cop l'octubre de 1930, comptarà cinc anys després amb deu edicions diàries, començant la primera a les 7,15 del matí i acabant l'última a les 12 de la nit. Les emissores tenen els seus serveis pendants de l'actualitat i retransmeten en directe els esdeveniments més significatius en emissions especials.

L'evolució natural de la radiodifusió es veu de sobte truncada pels esdeveniments polítics el juliol de 1936. La ràdio havia deixat ben palesa en els anys precedents "la seva capacitat mobilitzadora, el seu poder com a instrument de normalització lingüística i cultural, a part de la seva qualitat artística". (Franquet: 1986, 155).

La ràdio testimoni excepcional

La població té constància de l'alçament militar mitjançant la ràdio. Les ones són testimonis d'excepció d'una pugna ideològica que duraria prop de tres anys. Els militars insurrectes empren la ràdio per potenciar i estendre el moviment sediciós i per guanyar-se la confiança de la població civil.

Des del primer moment, Franco utilitza la ràdio i així, el mateix dia 18 de juliol, es dirigeix als espanyols amb una allocució des de Tenerife. Paral·lelament, el general Queipo de Llano fa un ús sistemàtic del mitjà radiofònic un cop queda controlada la situació de la capital sevillana el dia 19. Les xerrades del militar estaran en antena a les 10,30 de la nit després del "Parte de guerra", durant divuit mesos sense interrupció des de l'EAJ-5 "Unión Radio Sevillana". Les arengues de Queipo de Llano s'escolten a molts indrets de la Península, ja que era l'estació emissora més potent en mans del nacionals.

D'aquesta manera explica la revista "Radio Nacional" les poques dificultats del rebels per fer-se amb l'estació sevillana: "*La emisora de radiodifusión de Unión Radio Sevilla, dirigida por el teniente coronel de ingenieros don Antonio Fontán, se adhirió al Movimiento Nacional en el instante mismo de producirse éste. Gracias a las medidas adoptadas por la dirección, secundadas por el Ingeniero de Telecomunicaciones jefe de los Servicios Técnicos, pudo evitarse que las horda marxistas inutilizaran los equipos, pasando la estación el mismo 18 de julio a prestar importantes servicios de todos conocidos.*" (R.N. 22 gener 1939, p.11).

A la zona lleial a la República, les autoritats fan servir la ràdio, en un primer moment, per informar de la situació tot traient-li importància, i per explicar el sentit de la revolta contra la República legalment constituïda.

Les grans emissores EAJ-1 Ràdio Barcelona, EAF-2 "Radio España de Madrid", EAJ-3 "Radio Valencia", EAJ-7 "Unión Radio Madrid", EAJ-8 "Radio San Sebastián" i EAJ-15

Ràdio Associació de Catalunya han quedat en mans republicanes.

Els nacionals només controlen "Unión Radio Sevilla", i aquesta superioritat dóna un avantatge al govern republicà, que en el decurs dels fets es veu superada per l'ús centralitzat del mitjà que es fa des de la "zona nacional".

El govern republicà difon durant els dies 18 i 19 notes destinades a contrarestar les informacions emeses per les estacions en poder dels facciosos. L'impacte dels missatges radiofònics es pot copsar a Catalunya el mateix dia 19, quan el president Companys, un cop ha detingut el general Godet, el convida a dirigir-se a la població mitjançant la ràdio, com a testimoniatge del fracàs de la insurrecció a Catalunya. *"La suerte me ha sido adversa y he sido hecho prisionero. Por lo tanto, si queréis evitar que continúe el derramamiento de sangre, declaro que los soldados que me acompañan quedan libres de todo compromiso"*. Aquestes paraules radiades per totes les emissores catalanes són decisives. Els insurrectes sense el cap que havia d'encapçalar la seva activitat sediciosa en terres catalanes assumeixen el fracàs de l'operació. Fet determinant aquest per acabar amb les hostilitats a Barcelona.

Els canvis en la programació radiofònica

Els efectes de la guerra es reflecteixen en la programació radiofònica que s'ha d'adequar a les noves circumstàncies socials i polítiques. En els primers dies de la contesa la ràdio ha jugat un paper cabdal per a ambdós bàndols i, a més, ha demostrat, sobrerament, les seves possibilitats com a mitjà instantani i àgil capaç d'arribar a tothom, sense respectar ni les

barreres geogràfiques ni les creences polítiques.

El govern republicà dóna la informació del desenvolupament del moviment subversiu des dels Ministeris de Governació i de la Guerra. A Catalunya, la Generalitat, per garantir el control de les emissions, s'apropia de les dues emissores barcelonines: Ràdio Barcelona i Ràdio Associació de Catalunya i crea la Comissaria de Radiodifusió, organisme encarregat de donar les directrius en matèria de programació.

Poc a poc, les autoritats van adaptant els mecanismes oficials a les necessitats de la guerra i així la censura prèvia començarà a funcionar de manera regular l'octubre de 1986. A partir d'aquest moment, totes les notes han de passar el control del departament de Censura adscrit a la conselleria de Seguretat Interior de la Generalitat abans de ser radiades. La mesura és eficaç per evitar que les informacions difoses per les edicions de ràdio d'ona mitjana puguin ser útils als "nacionals" encara que no solventa un altre problema. La manca de censura de les emissions que realitzen els diferents grups polítics en ona curta des del territori republicà i que interpreten els fets des de perspectives llunyanes a les posicions oficials.

És en aquest primer període que va de l'inici de la Guerra Civil fins al gener de 1987, quan les emissores del bàndol republicà es caracteritzen per la concessió d'espais dins la programació a totes les forces antifeixistes. Les veus dels dirigents sindicals de la UGT i de la CNT, dels líders dels diferents partits PSU, POU, ERC, FAI, etc. són habituals a les ones republicanes. Els partits i les organitzacions sindicals han entès

que la ràdio esdevé el mitjà més poderós per distribuir les ordres i consignes als seus afiliats i simpatitzants.

Aquesta eufòria revolucionària dels primers moments comporta una conseqüència organitzativa a la majoria de les emissores republicanes. Les estacions de les grans ciutats es troben sota el control dels comitès obrers encara que supervisats pels delegats del govern republicà, en canvi, a les petites poblacions les ràdios patiran processos diversos en funció de quina sigui la força política dominant a la vila.

Un cop es pren consciència que la guerra serà llarga, els diferents ministeris i departaments engeguen campanyes radiofòniques per tal de donar criteris sobre els assumptes més punyents. A Catalunya, les conselleries més actives en la utilització del mitjà radiofònic són la d'Agricultura i Proveïments i la de Defensa. La primera té com a funció prioritària solucionar els problemes d'escassetat de queviures i amb aquesta finalitat la seva propaganda incideix sobre la necessitat de ser solidaris i sobre la urgència de canviar els hàbits i els costums anteriors. La segona conselleria entra en contacte diàriament amb l'audiència per donar la informació de la situació dels fronts.

Mentre la República subministra cada dia tres comunicats oficials dels fronts, el "Parte Oficial" del ministeri de la Guerra, el "Parte Oficial" del govern basc, i el "Parte Oficial" de la Generalitat de Catalunya, com a conseqüència de la descentralització política i administrativa, des de la zona nacional s'emet sempre un sol comunicat que es redacta amb criteris uniformes i es radia sempre

a la mateixa hora. Els "Partes" de l'exèrcit rebel aconseguiren donar una sensació de seguretat, fermesa i seriositat davant d'una disparitat de missatges provinents de les autoritats republicanes incapaces d'unificar les informacions militars.

Un cop iniciat l'any 1937 es pot considerar que s'obre una nova etapa en un intent per centralitzar tota la informació i programació radiofònica. El govern de la Generalitat substitueix la Comissaria de Radiodifusió per una direcció general. En aquest període "si bé existeix una major centralització, les diferents forces tenen accés al mitjà i l'utilitzen per manifestar el seu desacord amb el govern o amb altres forces, i aquest element esdevé una autèntica font d'arguments per a la contrapropaganda nacional". (Franquet: 1986, 181).

En ambdós bàndols s'organitzen els serveis d'escolta que tenen la missió de captar les estacions enemigues i subministrar la informació a les autoritats competents. Aquests serveis resulten de vital importància per poder articular les diferents estratègies propagandístiques en cadascun dels bàndols.

Repetidament, els serveis d'escolta dels nacionals recullen en els seus documents les disputes en el si de les forces republicanes i empen aquestes informacions en les allocucions que el general Queipo de Llano cada nit fa des de Ràdio Sevilla amb l'objectiu de desprestigiar els republicans. Però, el clima d'enfrontament entre les forces republicanes culmina amb els esdeveniments del maig de 1937 a la ciutat de Barcelona. La bona imatge de la República es deteriora amb les successives confrontacions polítiques. A partir d'aquests fets la Generalitat vol

evitar que les divergències s'explicitin en les emissions i per aquesta raó cal restringir l'accés als micròfons i centralitzar els serveis informatius republicans. Centralització que no s'aconsegueix fins al 1938.

Mentre la programació de les emissores republicanes es caracteritza, durant aquests mesos, per la sobreabundància d'informacions, elaborades per equips diferents i provinents de fonts oficials, cosa que provoca contradiccions en els missatges que es difonen, els nacionals posen en antena emissions de caire humorístic que assoleixen gran popularitat. Programes realitzats en to irònic que tenen com a finalitat persuadir el radiooïdor del desgavell que es produeix al voltant de l'activitat militar i civil de la zona lleial a la República.

La darrera etapa de la ràdio republicana s'inicia l'any 1938 amb la decisió de suspendre els diferents serveis informatius de les emissores i centralitzar tota la informació des de la Direcció General de Radiodifusió. La situació en els fronts i la pèrdua de credibilitat sobre les victòries republicanes determinen l'acció de la Generalitat encaminada a unificar els serveis informatius. La consigna present a l'hora de confeccionar les informacions de la guerra és no donar sensació de derrota i endarrerir al màxim el reconeixement de les pèrdues. La contradicció era evident, es volia transmetre una sensació d'optimisme i seguretat, però la situació militar cada cop era pitjor.

La dificultat per vencer l'enemic s'intenta desdibuixar amb l'augment dels espais propagandístics realitzats tant des de la Sots-Secretaria de Propaganda del govern republicà,

com amb la intervenció de la Comissaria de Propaganda de la Generalitat de Catalunya.

Si bé la República dona una gran importància a la propaganda i aquesta està present a les emissions radiofòniques, com hem constatat, no encerta a donar-li la cohesió pertinent fonamentalment, per la diversitat de fonts provinents de les distintes instàncies oficials i per la manca de coordinació. Per contra, l'organització centralitzada dels serveis propagandístics dels nacionals té poques febleses i sap aprofitar les informacions subministrades pels seus serveis d'escolta que reflecteixen un enemic dividit.

L'estratègia propagandística és, en conjunt, més eficaç per als nacionals que donen una imatge cohesionada enfront de la divisió de les forces antifeixistes que provoca desorientació i desencís a la població civil de les zones lleials a la República.

Una població desmoralitzada per la manca de queviures i els constants bombardeigs. La ràdio es convertí, en aquesta situació, en l'esperança d'uns i en el malson d'altres. La mateixa precarietat que viu el ciutadà afecta les estacions emissores que no obtenen recanvis, es queden sense pressupost i pateixen interrupcions del flux elèctric bastant sovint. El deteriorament dels equips emissors a la zona republicana es produeix quan els serveis radiofònics són més necessaris que mai.

Totes aquestes circumstàncies fan que, en conjunt, tota l'activitat propagandística a través de la ràdio en la zona republicana no aconseguís l'eficàcia que potencialment hauria pogut tenir. El paper és l'únic mitjà capaç d'arribar a les dues zones que resten incomunicades durant els tres anys

de lluita. Però, a més, el mitjà radiofònic s'empra com a element propagador i coordinador de l'activitat productiva, especialment en el sector dels abastaments. I paral·lelament a Catalunya la ràdio realitza una important tasca cultural i lingüística a la qual no renuncià ni en els moments més difícils.

L'experiència comunicativa que viu el poble gràcies a la ràdio és seguida molt de prop des de l'exterior i representa un autèntic laboratori. La pràctica desenvolupada en cadascun dels bàndols serà emprada posteriorment en la Segona Guerra Mundial, atès que la primera guerra que es troba una radiodifusió desenrotllada com a mitjà de masses és la guerra civil espanyola. La primera guerra mundial trobà un mitjà en els seus inicis i si bé l'utilitzà com a arma per a la guerra, el seu ús no implicà la població.

Rosa Franquet

Periodista i Professora de Comunicació Audiovisual (UAB)

Nota: Tot aquest període està recollit al llibre de l'autora *Història de la radiodifusió a Catalunya. Del naixement al franquisme*. Barcelona: Edicions 62, 1986.

